

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ขอบเขตการศึกษา วิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การประมวลผลข้อมูล วิธีการวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาถึงรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ในด้าน AIOs โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ด้านกิจกรรม (Activities) เป็นการศึกษาปฏิบัติการหรือสิ่งที่บุคคลจะกระทำหรือแสดงออก เช่น ดูโทรทัศน์ การจ่ายของในร้านค้า เป็นต้น
- ด้านความสนใจ (Interests) เป็นการศึกษาถึงความสนใจในเรื่องราว เหตุการณ์หรือวัตถุโดยมีความตั้งใจติดต่อกันหรือมีความตั้งใจเป็นพิเศษกับสิ่งนั้นๆ
- ด้านความคิดเห็น (Opinions) เป็นการศึกษาในสิ่งที่บุคคลมีความเห็นต่อสถานการณ์ที่กระตุ้นเร้าหรือการที่มีคำถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นเพื่อประเมินค่า อธิบายแปลความหมาย การประเมินค่าและคาดคะเน เช่น เชื่อในสิ่งซึ่งบุคคลอื่นตั้งใจ ความเชื่อเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอนาคต

ขอบเขตประชากร

การศึกษานี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมของประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านรูปแบบการดำรงชีวิต ซึ่งในจังหวัดเชียงใหม่มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 179,238 ราย²² โดยกำหนดขนาดตัวอย่างใช้ตารางทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เป็น

²² สำนักงานสถิติแห่งชาติ. “จำนวนประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเขตการปกครอง พ.ศ. 2545.” .2003. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.nso.go.th>. (28 ธันวาคม 2546).

จำนวนทั้งสิ้น 383 ตัวอย่าง²³ แต่เพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์รูปแบบการดำรงชีวิตจึงกำหนดจำนวนตัวอย่าง 400 ราย

วิธีการศึกษา

ข้อมูลที่นำมาศึกษาเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่งดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 400 ราย โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ตามสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุ²⁴ ดังตาราง และเลือกเก็บตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยทำการเก็บรวบรวมตามแหล่งชุมชน ชุมชนผู้สูงอายุ วัด สมาคมของผู้สูงอายุต่างๆ งานประเพณีของชุมชนต่างๆ ร้านค้าหรือห้างสรรพสินค้า เป็นต้น

ตารางที่ 3 แสดงสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2545

กลุ่มประชากรผู้สูงอายุ	จำนวนประชากร (คน)	สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุ (ร้อยละ)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
กลุ่มที่ 1 อำเภอรอบนอกที่ไม่ได้ตั้งอยู่ติดกับอำเภอเมืองเชียงใหม่	139,501	43.80	175
กลุ่มที่ 2 อำเภอเมืองและอำเภอที่ตั้งอยู่ติดกับอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่	39,737	56.20	225

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมโดยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างที่เกี่ยวข้องทั้งจากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ เอกสารอื่นๆ และการค้นคว้าข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

²³ ยุทธ ไกรวรรณ, สถิติเพื่อการวิจัย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์ดีจำกัด, 2546), หน้า 106-107.

²⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. "จำนวนประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเขตการปกครอง พ.ศ. 2545," .2003. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.nso.go.th>. (28 ธันวาคม 2546).

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลจะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมซึ่งประกอบไปด้วย 4 ส่วน (ภาคผนวก ก) ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อมูลทางด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ขนาดครอบครัว ที่พักอาศัย

ส่วนที่ 2. คำถามเกี่ยวกับกิจกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามกระทำในด้านต่างๆ โดยมีจำนวนคำถามด้านกิจกรรม 43 ข้อ

ส่วนที่ 3. คำถามเกี่ยวกับความสนใจของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านต่างๆ โดยมีจำนวนคำถามด้านความสนใจ 27 ข้อ

ส่วนที่ 4. คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านต่างๆ โดยมีจำนวนคำถามด้านความคิดเห็น 49 ข้อ

ขั้นตอนที่มาของคำถาม ประกอบด้วย

- 1) การเก็บรวบรวมคำถามเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบการดำรงชีวิต
- 2) การทดสอบคำถาม (Pre test) กับตัวอย่างของกลุ่มประชากรจำนวน 100 คน
- 3) การทดสอบความน่าเชื่อถือของคำถาม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1) การรวบรวมคำถามลักษณะรูปแบบการดำรงชีวิต ได้จากกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นข้อมูลทั้งในงานวิจัยและสิ่งพิมพ์ทั้งในด้านรูปแบบการดำรงชีวิตของคนในกลุ่มต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพื่อให้ได้คำถามที่หลากหลายครอบคลุมลักษณะการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับผู้สูงอายุโดยคำถามที่เก็บรวบรวมได้มีจำนวนคำถาม 112 ข้อ และนำไปทดสอบในขั้นตอนที่ 2

3.2) การทดสอบคำถาม ใช้การทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจริงโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามตามแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อปรับคำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มประชากรเป้าหมายจากขั้นตอนนี้จึงได้ปรับความชัดเจนของคำถามและปรับเพิ่มคำถามเป็น 119 ข้อ

3.3) การทดสอบคุณภาพของคำถาม โดยทำการสำรวจความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่าความน่าเชื่อถือของคำถามทั้ง ด้านกิจกรรม ด้านความสนใจและด้านความคิดเห็นจากการทดสอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจริง (Pre-test) จำนวน 100 ชุด โดยมีคะแนนค่าความน่าเชื่อถือ ดังนี้

คำถามเกี่ยวกับกิจกรรม มีค่าความน่าเชื่อถือ 0.783

คำถามเกี่ยวกับความสนใจ มีค่าความน่าเชื่อถือ 0.776

คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น มีค่าความน่าเชื่อถือ 0.837

คำถามรวมทั้ง 3 ด้าน มีค่าความน่าเชื่อถือ 0.904

ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีค่าความน่าเชื่อถืออยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง จึงมีความน่าเชื่อถือในการนำไปใช้สำหรับการศึกษา

3.4) หลังจากมีการเก็บข้อมูลจากตัวอย่างจริงจำนวน 400 คน ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบคุณภาพของคำถาม โดยทำการสำรวจความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่าความน่าเชื่อถือของคำถามทั้ง ด้านกิจกรรม ด้านความสนใจและด้านความคิดเห็น จากการทดสอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 400 ชุดโดยมีคะแนนค่าความน่าเชื่อถือ ดังนี้

คำถามเกี่ยวกับกิจกรรม มีค่าความน่าเชื่อถือ 0.861

คำถามเกี่ยวกับความสนใจ มีค่าความน่าเชื่อถือ 0.843

คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น มีค่าความน่าเชื่อถือ 0.810

คำถามรวมทั้ง 3 ด้าน มีค่าความน่าเชื่อถือ 0.923

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด นำมาวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับสถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) การจำแนกกลุ่มตัวแปรด้วยเทคนิค Factor Analysis และการจำแนกกลุ่มตัวแปรด้วยเทคนิค Cluster Analysis

สำหรับแบบสอบถามที่เกี่ยวกับรูปแบบการดำรงชีวิตมีการตั้งเกณฑ์การให้คะแนนตัวแปร ซึ่งให้คะแนนในหัวข้อของกิจกรรม ความสนใจและความคิดเห็นต่างๆ โดยกำหนดคะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับดังนี้

ระดับ	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
เห็นด้วย	4
เฉยๆ	3
ไม่เห็นด้วย	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

การวิเคราะห์ข้อมูล มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามลักษณะการดำรงชีวิตและเพื่อวิเคราะห์ลักษณะการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่ม ขั้นตอนการวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) มีวัตถุประสงค์เพื่อลดจำนวนตัวแปร (Data Reduction) โดยจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้ด้วยกันและทำการคำนวณคะแนนตัวประกอบ (Factor Score) (ภาคผนวก ข) เพื่อใช้เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มเพื่อนำไปวิเคราะห์จัดกลุ่มในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์การจัดกลุ่ม (Cluster Analysis) มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งตามลักษณะการดำรงชีวิตโดยใช้คะแนนตัวประกอบ (Factor Analysis) ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์การจัดกลุ่มตัวแปร

โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์แต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis)

ในการวิเคราะห์ปัจจัยจัดตัวแปรชุดกิจกรรม ชุดตัวแปรความสนใจและชุดตัวแปรความคิดเห็น วิเคราะห์แยกได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 การสกัดปัจจัยใช้วิธีตัวประกอบหลัก (Principal component)

1.2 จำนวนปัจจัยที่เลือกสกัดใช้กฎที่ค่า Eigenvalue มากกว่า 1 เนื่องจากจำนวนตัวแปรของแต่ละชุดไม่เกิน 50 ตัวแปร

1.3 วิธีหมุนปัจจัยแบบ Varimax เพื่อให้ได้คะแนนตัวประกอบ (Factor Score) ที่มีความสัมพันธ์กัน

นอกจากนี้การวิเคราะห์ปัจจัยแบบแยกตัวแปรในการศึกษายังได้วิเคราะห์ปัจจัยของตัวแปรรวมทั้งหมดเพื่อให้ได้ลักษณะรูปแบบการดำรงชีวิต โดยรวมที่เป็นลักษณะเด่นในการวิเคราะห์ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์จัดกลุ่ม (Cluster Analysis)

ในการวิเคราะห์การจัดกลุ่มจำแนกตัวแปร โดยแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน และภายในกลุ่มเดียวกันจะมีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายกันและมีความสัมพันธ์กันมากกว่าตัวแปรที่อยู่ต่างกลุ่มกัน โดยใช้เทคนิค Cluster Analysis ประเภท K-mean Cluster Analysis

การแปลความหมายจากการวิเคราะห์

การแปลความหมายของลักษณะการดำรงชีวิต ใช้เกณฑ์ดังนี้²⁵

1. ถ้ากลุ่มตัวอย่างใดมีค่าเฉลี่ยของคะแนนตัวประกอบ (Factor Score) ด้านรูปแบบการดำรงชีวิตมากกว่า 0.50 แสดงว่ามีค่าอยู่ในเกณฑ์สูง

²⁵ สุมาลี เหลืองดำรงกิจ “รูปแบบการดำรงชีวิตของผู้บริโภคสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2543 หน้า 62.

2. ถ้ากลุ่มตัวอย่างใดมีค่าเฉลี่ยของคะแนนตัวประกอบ (Factor Score) ด้านรูปแบบการดำรงชีวิตระหว่าง 0.25 ถึง 0.50 แสดงว่ามีค่าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง

3. ถ้ากลุ่มตัวอย่างใดมีค่าเฉลี่ยของคะแนนตัวประกอบ (Factor Score) ด้านรูปแบบการดำรงชีวิตระหว่าง -0.25 ถึง 0.25 แสดงว่ามีค่าอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย

4. ถ้ากลุ่มตัวอย่างใดมีค่าเฉลี่ยของคะแนนตัวประกอบ (Factor Score) ด้านรูปแบบการดำรงชีวิตระหว่าง -0.25 ถึง -0.50 แสดงว่ามีค่าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ

5. ถ้ากลุ่มตัวอย่างใดมีค่าเฉลี่ยของคะแนนตัวประกอบ (Factor Score) ด้านรูปแบบการดำรงชีวิตน้อยกว่า -0.50 แสดงว่ามีค่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

หมายเหตุ คะแนนตัวประกอบ (Factor Score) เป็นคะแนนมาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา

ระยะเวลาศึกษา 7 เดือน ระหว่าง มีนาคม 2546 ถึง กันยายน 2547

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved